

2. april 2004

Aftale om Vandmiljøplan III 2005-2015 mellem regeringen, Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne.

Parterne er enige om, at Vandmiljøplan III vil fortsætte den positive udvikling, der er sat i gang med de to første vandmiljøplaner. Vandmiljøet skal forbedres yderligere gennem reduktioner i udledningerne af kvælstof og fosfor, naturbeskyttelsen skal fortsat forbedres og de nabogener, som skyldes landbrugsdrift, skal begrænses. Aftalen rummer derfor en bred indsats for at nedbringe landbrugets påvirkning af vandmiljø, natur og naboer.

Der er en meget tæt sammenhæng mellem Vandmiljøplan III og implementeringen af EU's Vandrammedirektiv og Habitatdirektiv, hvor der skal fastlægges målsætninger og indsatsplaner for individuelle vand- og naturområder, som vil gælde fra 2009, og hvor målene som hovedregel skal være indfriet i 2015.

Aftalens enkelte elementer:

1. 10-årig aftaleperiode – samtænkning med Vandrammedirektivet.

Aftalen løber fra 2005 til 2015 med evalueringer i hhv. 2008 og 2011. Ved disse evalueringer vurderes fremdriften i de generelle reduktionsmål og behovet for yderligere indsats kan kortlægges. Ved udgangen af 2008 er de regionale målsætninger for tilstanden i individuelle vandområder og naturområder fastlagt efter kravene i EU direktiverne, og det vil derfor være muligt ved evalueringen i 2008 at vurdere effekterne af den hidtidige indsats i forhold til disse målsætninger.

2. Reduktion af fosforoverskud – målsætning om halvering.

Landbrugets fosforoverskud skal halveres i forhold til 32.700 tons P i 2001/2002. En reduktion af fosforoverskuddet på 25% frem til 2009 opnås via en afgift på 4 kr. pr. kg mineralsk fosfor i foder, samt via en generel forbedring af fosforbalancen med 3.000 tons på baggrund af ny viden tilvejebragt via forskningsprogrammet. I perioden fra 2009 og frem til 2015 sker en yderligere 25% reduktion. Såfremt det viser sig, at den teknologiske udvikling tillader det, drøfter aftaleparterne muligheden for eventuelt at skærpe reduktionsmålet. Behovet for ændrede/nye virkemidler vurderes ved evalueringerne. Afgiftsprovenuet tilbageføres til landbruget via nedsættelse af jordskatterne i overensstemmelse med principperne i regeringens skattestop.

3. Reduktion af fosforudledning - 50.000 ha randzoner.

Der gennemføres en målrettet indsats i forhold til fosforudledningen. Der udlægges op mod 30.000 ha 10 m dyrkningsfrie randzoner langs vandløb og søer frem mod 2009, samt yderligere 20.000 ha frem mod 2015. Randzonerne etableres ved frivillig omplacering af brak langs søer og vandløb. For at understøtte etableringen af dyrkningsfrie randzoner ved placering af brak indføres et MVJ-tillæg til dyrkningsfrie randzoner, der etableres langs vandløb og søer. Randzonerne vil dels tilbageholde fosfor fra de øvrige arealer, dels beskytte brinkerne langs med vandløb og søer, hvorved udledningen af fosfor herfra reduceres.

Der afsættes i alt op til 375 mio. kr. inkl. forventet EU-medfinansiering fra 2005-09 til en særlig indsats under MVJ-ordningerne. De afsatte midler skal ud over at dække MVJ-tilskud til etablering af ovennævnte dyrkningsfrie randzoner langs søer og vandløb desuden kunne anvendes til bl.a. MVJ-vådområder og øvrige MVJ-foranstaltninger rettet mod kvælstof og fosfor.

Aftaleparterne vil styrke grundlaget for at nedbringe udledningen af fosfor fra landbrugsarealer ved forskning i kortlægning af arealer med forhøjet risiko for tab af fosfor samt ved forskning, som kan styrke grundlaget for gennemførelsen af EU-direktiverne.

Ferskvandsdambrug er en væsentlig kilde til fosforudledning i de ferske vande. Derfor vil parterne i forbindelse med den igangværende opfølgning på Dambrugsudvalgets rapport overveje behovet for at indføre en fosforafgift for ferskvandsdambrug. Ligeledes vil parterne overveje at hæve afgiften for de industrielle egenudledere, der i øjeblikket betaler en nedsat afgift, eller som slet ikke betaler afgift, hvis disse belaster søer og lukkede fjorde med deres udledning af fosfor. Endelig vil parterne vurdere, om der kan være behov for yderligere indsatser over for fosforudledninger fra de kommunale rensningsanlæg. Allerede vedtagne initiativer rettet mod reduktion af spildevandsudledninger fra den spredte bebyggelse i det åbne land vil medvirke til at reducere fosforudledningen med ca. 45 tons P. Regeringen udarbejder i 2005 en redegørelse vedrørende fremdriften i reduktionen af spildevandsudledninger fra den spredte bebyggelse.

Selv om der ikke i det faglige udredningsarbejde er foreslået en yderligere reduktion af udledningen af kvælstof og fosfor fra rensningsanlæg til havmiljøet, finder aftaleparterne det afgørende, at der nedsættes en arbejdsgruppe, som skal vurdere de tekniske muligheder for at stille skærpede krav til rensning af spildevand fra kommunale rensningsanlæg og industrielle egenudledere samt de økonomiske konsekvenser heraf.

4. Målsætning og virkemidler for minimum 13%'s reduktion af kvælstofudvaskningen.

Kvælstofudvaskningen fra landbruget reduceres med som minimum 13% i 2015 i forhold til 2003.

Strukturudviklingen, herunder udtagning af arealer, forbedret foderudnyttelse og implementeringen af EU's nye landbrugsreform forventes at medføre en reduktion i kvælstofudvaskningen fra landbruget på ca. 11.200 tons N frem til 2015. Herudover vil skovrejsning i størrelsesordenen 20.000-25.000 ha medvirke til at reducere kvælstofudvaskningen med ca. 900 tons N.

Desuden vil følgende initiativer medvirke til at reducere kvælstofudvaskningen:

- Reglerne for efterafgrøder skærpes. Fra 2005-2009 indføres efterafgrødekrav svarende til 6% af efterafgrødegrundlaget på bedrifter hvor der tilføres husdyrgødning svarende til mindre end 0,8 DE/ha og 10% på bedrifter, hvor der tilføres husdyrgødning svarende til mere end 0,8 DE/ha. Fra 2009-2015 skærpes efterafgrødekravet til henholdsvis 10 & 14%. Majs indgår fremover i efterafgrødegrundlaget. Korsblomstrede efterafgrøder sået inden 20. august sidestilles med græs- og andre efterafgrøder med stort potentiale for kvælstofopsamling. Det vurderes at ville medvirke til at reducere

kvælstofudvaskningen med ca. 4.600 tons N. De årlige omkostninger for erhvervet forbundet med dette initiativ vurderes at være i størrelsesordenen 30-60 mio. kr. pr. år.

- Generel skærpelse af kravene til udnyttelse af kvælstof i husdyrgødningen med 4,5-5% point i takt med, at forskningen skaber grundlag herfor. Dette vurderes ved evalueringerne i 2008 og 2011. Tiltaget vurderes at reducere kvælstofudvaskningen med ca. 2900 tons N. Omkostningerne herved vurderes at være i størrelsesordenen 50-90 mio. kr. pr. år for erhvervet.
- Der anvendes 140 mio. kr. til etablering af yderligere ca. 4.000 ha vådområder i 2004 og 2005. Dette vurderes at ville reducere kvælstofudvaskningen med ca. 1.100 tons N.
- Jævnfør pkt. 3 afsættes i perioden 2004-2009 yderligere op til 375 mio. kr. inkl. forventet EU-medfinansiering til en særlig indsats under MVJ rettet mod fosfor og kvælstof. Ud over etablering af dyrkningsfrie randzoner forventes midlerne bl.a. anvendt til etablering af MVJ-vådområder og udtagning af landbrugsjord i øvrigt. Af hensyn til at opnå en højere integration af vandmiljø- og naturbeskyttelsen og på grund af, at der er flere vådområdeprojekter, som ikke har kunnet leve op til de relativt høje kvælstofkrav, som indgår i VMP II projekterne, nedjusteres kravet til fjernelse af kvælstof til 100 kg N/ha for kommende MVJ-vådområder. Den samlede kvælstofreduktion som følger af de yderligere midler til MVJ vurderes at være ca. 400 tons N.
- Ved evalueringen i 2008 vurderes effekten af skovrejsningsindsatsen i forhold til reduktion af kvælstofudledning til overfladevand og grundvand.
- Kravene til udnyttelse af kvælstof i minkgylle skærpes, så de er på niveau med det nuværende udnyttelseskrav for kvæggylle. Herved vurderes udvaskningen at falde med ca. 100 tons N. Omkostningerne for erhvervet er vurderet til ca. 0,5 mio. kr. pr. år.
- Allerede vedtagne initiativer rettet mod reduktion af spildevandsudledninger fra den spredte bebyggelse i det åbne land vil medvirke til at reducere kvælstofudledningen med ca. 300 tons N.

Hvis evalueringerne viser, at der for at nå målet om minimum 13% reduktion af kvælstofudledningen i 2015 er behov for en yderligere indsats, må det drøftes at inddrage andre virkemidler eller at skærpe anvendelsen af nogle af de allerede anvendte. Kvælstofoverskuddet i landbruget er en god indikator for landbrugets kvælstofbelastning af natur og miljø med nitrat og ammoniak og vil derfor indgå som en vigtig måleparameter i evalueringerne.

Reduktion af kvælstofudvaskningen er væsentligt i forhold til både nationale og internationale mål. Tilstanden i Kattegat, Østersøen og en række fjorde vurderes med bekymring i en rapport fra FN's miljøorgan. Udledninger af kvælstof fra land som følge af overgødskning i landbruget angives at være en væsentlig årsag. Med denne VMP III aftale sker der yderligere et bidrag til en lavere kvælstofudledning og et bedre vandmiljø.

Danmark skal fremsende et fireårigt handlingsprogram for implementering af Nitratdirektivet fra 2004-2008. Parterne er enige i, at aftalen om VMP III samt de opnåede resultater i VMP II indgår i de følgende 4-årige handlingsprogrammer, og at Danmark fortsat vil have implementeret Nitratdirektivet korrekt.

Parterne vil arbejde for en forlængelse af den danske undtagelse jævnfør VMP II, således at muligheden for at tilføre op til 230 kg N i husdyrgødning pr. ha på visse kvægbrug fastholdes.

Der foretages en teknisk justering af normfastsættelsessystemet, så normerne fortsat som hovedregel fastlægges uden hensyntagen til proteinværdi, men således at normreduktionen maksimalt kan fastsættes til 10% under det driftsøkonomiske optimum, som besluttet i VMP II, dog således at den samlede kvælstofkvote ikke kan overstige kvoten fra 2003/2004 reguleret for effekten af afgrødeforskydninger.

5. Beskyttelse af særlig sårbar natur.

Med henblik på at beskytte de ammoniakfølsomme naturområder gennemføres Wilhjelmudvalgets model vedr. udlægning af en beskyttelseszone på 300 meter rundt om alle højmoser, alle lobeliasøer, som udgangspunkt alle heder over 10 ha og alle truede og næringsfattige overdrev over 2,5 ha samt alle truede heder, overdrev og andre særligt sårbare naturtyper i Natura 2000-områder. Det samlede areal, hvor der udlægges bufferzoner udgør godt ca. 7% svarende til godt 180.000 ha. Inden for denne beskyttelseszone og inden for selve området kan der ikke forekomme en udvidelse af husdyrbrug, hvis udvidelsen medfører en forøget udledning af ammoniak i ammoniakfølsomme naturområder. Anvendelse af ny teknologi kan indgå i denne vurdering. Endelig udpegning af områderne sker gennem amternes naturplanlægning frem mod 2009.

Med denne indsats følger regeringen op på sin implementering af ammoniakhandlingsplanen. Gennem ammoniakhandlingsplanen er der blandt andet indført forbud mod bredspredning. Ved fuld implementering i 2007 vil den samlede effekt af ammoniakhandlingsplanen være en reduktion på op til 9.500 tons kvælstof årligt.

Udviklingen af ny teknologi er også vigtig i forhold til at begrænse lugtgenerne fra husdyrproduktionen. Tilladelse til udvidelse og nyetablering af husdyrbedrifter skal også ses i lyset af den strukturudvikling, der foregår, hvor husdyrproduktionen samles på færre og større bedrifter.

Udvidelse og nyetablering af husdyrproduktion reguleres efter planloven (VVM) og miljøbeskyttelsesloven. Derved sikres det, at udvidelse eller nyetablering af husdyrbedrifter vurderes i forhold til påvirkning af miljø og natur. Efter fastlæggelse af beskyttelseszonerne udarbejder regeringen en redegørelse om, hvorvidt beskyttelseszonerne har skabt en bedre regulering af husdyrbrug.

Godkendelser efter Miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 skal mindst hver tiende år tages op til revurdering, hvorefter der kan fastsætte ændrede vilkår. Er der nye oplysninger om forureningens skadelige virkning, nye oplysninger om miljømæssige skadevirkninger, der ikke kunne forudses ved godkendelsen, eller viden om væsentlige ændringer i den bedste

tilgængelige teknik, så kan tilladelsen revurderes, uanset at der ikke er gået 10 år. Nye ændrede vilkår medfører ikke en ny retsbeskyttelsesperiode i forhold til den oprindelige godkendelse efter kapitel 5.

6. VMP III forskningsprogrammet – bl.a. reduktion af næringsstoffab og lugtemission.

Forskningsprogrammet tager sigte på at begrænse lugtgener, nedbringe fosforoverskud og -udledning samt forbedre metoder til gyllehåndtering. Begrænsning af næringsstofudledningen i en regional sammenhæng indgår som et særligt element. Viden om udvikling og spredning af lugt samt instrumenter til at begrænse lugt fra husdyrproduktion vil være vigtige elementer til at begrænse nabogener. Forskningsindsatsen i lugt er tæt knyttet til udvikling af teknologier og viden om reduktion af ammoniakfordampningen. Begrænsning af ammoniakfordampning, eksempelvis potentialet for tilsætning af syre til gylle, vil også indgå i gylleforskningsprogrammet, ligesom forsøgsprojekter vedrørende gylleseparation og bioafgasning m.v. vil indgå. Regeringen og landbruget afsætter i fællesskab i alt 155 mio. kr. til dette forskningsprogram. I programmet lægges der således særligt vægt på at udvikle muligheden for at begrænse lugtgener.

7. Styrkelse af økologien.

Der gennemføres endvidere et nyt forskningsprogram for økologisk jordbrugsproduktion – et FØJO III. Der afsættes fremover årligt 12 mio. kr. af pesticidafgiftsmidlerne til forskningsaktiviteter, og man er indstillet på allerede nu at reservere disse midler til et kommende forskningsprogram rettet mod økologiske jordbrug, mens yderligere 28 mio. kr. årligt forventes tilvejebragt via de statslige forskningsreserver, således at der forventes afsat ny midler, i alt 40 mio. kr. årligt fra 2005 til 2009.

Økologiens hus sikres en ramme på 3 mio. kr. årligt i perioden 2005-2009 til projekter, som fremmer økologien. Projekterne gennemføres i regi af Økologiens Hus.

I sammenhæng med tilpasning af landdistriktsstøtteleven og anvendelse af modulationsmidler under landdistriktsprogrammet åbnes der op for finansiering af økologiske afsætningsfremmende initiativer.

8. Gyllehandlingsplan – nye afstandskrav.

Gyllehandlingsplanen bygger blandt andet på anbefalingerne i Nabogeneudvalgets redegørelse af 29. januar 2004. Det bemærkes, at den første fase af Gyllehandlingsplanen er gennemført, idet de skærpede afstandskrav trådte i kraft lørdag den 20. marts 2004, og det er indskærpet overfor kommunerne, at de ved deres sagsbehandling skal være meget opmærksom på at undgå fremtidige lugtgener. Regeringen har tillige iværksat fem udviklingsprojekter inden for lugt til i alt 1,5 mio. kr. Miljøministeren vil bede nabogeneudvalget udarbejde en redegørelse i 2005 om virkningerne af de skærpede afstandskrav er tilstrækkelige.

Der udarbejdes desuden en ny opdateret lugtvejledning til kommunernes behandling af ansøgninger om udvidelse og nyetablering af husdyrproduktion.

9. Yderligere elementer

Gødskningsloven vil blive tilpasset, således at der gives bemyndigelse til at:

- Iværksætte pilotprojekter med regulering baseret på balancemodeller. Det faglige udredningsarbejde forud for VMP III analyserede mulighederne for at anvende en balancemodel til regulering af landbrugets kvælstof- og fosforoverskud og anbefalede at gennemføre pilotprojekter for at dokumentere balancemodellens fordele og ulemper, herunder også fastlæggelse af grænseværdier for kvælstof- og fosforoverskud. Bedrifter der deltager i pilotprojektet kan benytte balanceregnskabet som dokumentation for en samtidig korrektion af bedriftens kvælstofnorm ud fra udbyttens niveau for foderafgrøder, der opfodres på bedriften og kvælstofindholdet i husdyrgødningen. Op til 1% af de bedrifter, som er forpligtet til at levere gødningsregnskab, kan deltage i pilotprojekterne. Denne ordning skal udvikles og forventes tidligst at kunne iværksættes fra gødningsåret 2005/2006.
- Fastsætte krav om etablering af vintergrønne marker. Vintergrønne marker kan, såfremt de alene eller sammen med efterafgrøder udgør 100% af det dyrkede areal, erstatte kravet om efterafgrøder jf. punkt 4.

VMP III aftalen understøttes gennem en hurtig iværksættelse af det bedriftsrådgivningssystem, som er en del af EU-reformen. Der afsættes 2 mio. kr. i 2005 inden for landdistriktsprogrammet til dette udviklingsprojekt.

10. En helhedsorienteret tilgang.

Med VMP III aftalen vil der ske væsentlige forbedringer i tilstanden i søer og fjorde, som er afgørende i forhold til ønsket om et rent vandmiljø og til gavn for flora og fauna.

Det bemærkes, at den folkelige interesse for landbrugets miljøforhold – udover et ønske om rent vand og rig natur – i høj grad også er knyttet til de afledte gener fra svineproduktionen, herunder specielt lugtgenerne. Teknologisk udvikling af eksempelvis biogas- og gylleseparation, fodereffektivitet og forsuring af gylle kan bidrage til at forbedre landbrugets miljøforhold. Indsatsen for at styrke vandmiljø- og naturbeskyttelsen vil derfor blive tænkt sammen med en indsats for at begrænse lugtgener.

Parterne ønsker derfor med denne aftale om en ny Vandmiljøplan III at påbegynde en mere helhedsorienteret tilgang til beskyttelsen af natur og vandmiljø. Fokus er ikke længere alene en reduktion af nitratudledningen. Virkemidlerne i VMP III bygger på en integreret tilgang, hvor både beskyttelsen af vandmiljøet og naturen tænkes sammen. Virkemidlerne i VMP III er også vigtige i forhold til de kommende regionale målsætninger efter Vandrammedirektiv og Habitatdirektiv – ikke mindst udlægningen af randzoner og en videreførelse af vådområdeindsatsen.

Bilag 1. Forventet reduktion af kvælstofudvaskningen fra landbruget.

Indsats fra 2005-2009				
Tiltag	Hektar	Reduceret nitrat udvaskning	Finansiering mio. kr. 2005-2009 1)	
			Erhverv	Stat
Strukturudviklingen incl. - Forbedret foderudnyttelse - Udtagning af ca. 55.000 ha		4.000 tons N		
CAP-reform		3.200 tons N		
Skovrejsning	Ca. 11.400 ha	450 tons N		348 mio. kr. 2)
Vådområder *	Ca. 4000 ha	1050 tons N (265 kg N/ha)	0	140 mio. kr. (2004-2005)
Yderligere MVJ herunder etablering af randzoner, våd- områder udtagning)*	Ca. 4000 ha	400 tons N (100 kg N/ha)	0	375 mio. kr.
Efterafgrøder – generelt krav om 6% og 10% på husdyrbrug >0,8 de/ha)	Ca. 40.000 ha	2100 tons N	50-80 mio. kr.	0
Stramning af udnyttelseskravet for minkgødning.		100 tons N	2,5 mio. kr.	0
		Ca. 11.300 tons N (7%)		
Indsats fra 2009-2015				
Strukturudviklingen incl. – - Udtagning af 55.000. ha		4000 tons N		
Efterafgrøder – generelt krav om 10% og 14% på husdyr- brug >0,8 de/ha)	85.000 ha	2500 tons N	100-220 mio. kr.	
Skovrejsning	11.400 ha	450 tons N		348 mio kr.2)
Generel skærpelse af krav til udnyttelse af husdyrgødning med 4,5-5%%		2900 tons N	150-450 mio. kr.	0
I alt		ca. 21.150tons N (13%)		
Administration og tilpasnings- omkostninger for erhvervet af fosforafgift			60 mio. kr.	10 mio. kr.
Forskningsindsats rettet mod fosforoverskud og lugtgener			77,5 mio. kr.	77,5 mio. kr.
Styrket økologisk forskning				200 mio. kr.
Økologiens Hus				15 mio. kr.
Gyllehandlingsplan				10 mio. kr.
Kortlægning af risikoarealer				7 mio. kr.

1) Finansiering af den første del af VMP III vil løbe frem til og med 2009, hvorefter der vil ske en genforhandling vedrørende behovet for midler til indsatser efter 2009 samt finansiering heraf.

- 2) Forudsat maksimal anvendelse af den resterende del af finanslovsbevillingen til skovbrugsforanstaltninger § 23.55.08 samt anvendelse af den hidtidige andel af naturforvaltning mv. § 23.52.01 (driftsbevilling) og § 23.52.02. (anlægsbevilling) til statslig skovrejsning.